

Ingrediënten voor een gezonde bestuurscultuur

Bijdrage van de formateurs voor het thema Bestuurscultuur

Inleiding

Wij hebben vastgesteld dat de bestuurscultuur in de gemeente aandacht nodig heeft. In gesprekken met de informateur, de collegevormende partijen, de oppositiepartijen en de burgemeester is dit beeld door alle betrokkenen bevestigd. In het nieuwe bestuursakkoord wordt deze kwestie aangesneden en zijn voornemens aangekondigd voor een nieuwe werkwijze van het college, waarbij de raad meer centraal staat. Een belangrijke stap. Een ander aspect gaat over de manier waarop raadsleden en collegeleden onderling en met elkaar omgaan. Dat is een aangelegenheid voor het hele politiek/bestuurlijke stelsel en daarom richten wij ons als formateurs met deze notitie tot het gehele college, tot alle fracties en tot de griffier en de gemeentesecretaris.

Vertrouwen als basis.

De basis voor een gezonde bestuurscultuur is vertrouwen.

- Vertrouwen dat ieder zich aan zijn rol houdt en die rol naar beste vermogen invult.
- Vertrouwen dat het college op integere wijze bestuurt en zijn verplichtingen tegenover de raad en de bewoners zal nakomen.
- Vertrouwen dat collega raadsleden, ook al hebben ze andere politieke opvattingen, met goede intenties aan tafel zitten.

Vertrouwen kun je niet verordonneren en is niet met een knop te bedienen. Maar de overgang naar een nieuwe bestuursperiode is wel bij uitstek een moment waarop eenieder met een schone lei kan beginnen. En omdat iedereen die wij gesproken hebben graag een bijdrage wil leveren aan een betere bestuurscultuur, denken wij dat een omslag in de bestuurscultuur, met als basiswaarde vertrouwen, kansrijk is.

Gedeelde kernwaarden.

Het is belangrijk dat college en raad het eens zijn over kernwaarden. Dat zijn tevens uitgangspunten voor gedrag en handelen. Uit de gesprekken die wij hebben gevoerd zijn de volgende kernwaarden naar voren gekomen:

- Integriteit
- Gericht zijn op algemeen belang
- Inwoners centraal
- Openheid en transparantie
- Respect voor anderen

Wij raden aan om te bespreken wat deze kernwaarden voor het handelen en het gedrag van college- en raadsleden betekenen. Eenieder gaat ervan uit dat deze kernwaarden in acht worden genomen, tenzij het tegendeel blijkt.

Voorkom problemen.

Onduidelijkheid over rollen, afspraken en verwachtingen zijn ingrediënten om problemen te krijgen in de onderlinge verhoudingen. In het beste geval wordt er veel discussietijd besteed aan de onduidelijkheid. In het ergste geval is het een voedingsbodem voor een cultuur van wantrouwen en achterdocht. Er zijn afspraken nodig over drie zaken:

- De boedelverdeling tussen het college en de raad. Wie gaat waar over? Het grijze gebied zorgt voor potentiële fricties en moet dus zo klein mogelijk worden gehouden. Verder is het belangrijk af te spreken dat de raad en het college beide rolvast zijn en niet op elkaars stoel gaan zitten.

- De informatievoorziening naar de raad. Wat mag de raad verwachten van de informatievoorziening aan de raad? Daarbij is een onderscheid gewenst tussen informatie over zaken waarover de raad moet beslissen (tijdige en volledige informatie) en over zaken die de raad moet kunnen controleren (actieve informatieplicht). Het college moet de raad royaal informeren, ook bij problemen en dilemma's. De raad moet accepteren dat het college altijd keuzes moet maken in de informatievoorziening.
- De burgerparticipatie. Wanneer heeft het college burgerparticipatie goed uitgevoerd? Zeker gezien de praktijk van de afgelopen jaren is dit een belangrijk punt. Het is belangrijk om burgerparticipatie niet te beoordelen aan de hand van de vraag of de burgers hun zin hebben gekregen, maar aan de hand van de vraag of het college naar de bewoners heeft willen luisteren en daartoe een goed proces heeft doorlopen. Het zou helpen om hiervoor een bruikbare set van procesafspraken te ontwikkelen, aan de hand waarvan de raad kan controleren of het college de juiste stappen heeft gezet.

Wij raden aan om in het begin van de bestuursperiode een eerste stap te zetten naar het maken van goede afspraken over deze drie onderwerpen en daarbij de griffier en de gemeentesecretaris nauw te betrekken.

Respectvolle omgangsvormen.

Besturen en politiek bedrijven kunnen op zo'n manier dat mensen zich gehoord en gerespecteerd voelen. Ook door de minderheid in de raad, ook bij meningsverschillen, ook bij kritiek. Dat vraagt om een respectvolle manier van werken door alle betrokkenen. Elementen daarvan zijn:

- Het college richt zich tot de gehele raad en de coalitie geeft ruimte voor betrokkenheid van de oppositie.
- Het debat gaat over inhoud en argumenten. Er wordt op respectvolle manier gedebatteerd. Er wordt niet op de persoon gespeeld.
- Raads- en collegeleden zijn zorgvuldig en proportioneel in de keuze van woorden en raadsinstrumenten.
- Er wordt uitgegaan van integriteit, goede bedoelingen en vertrouwen van alle gesprekspartners, tenzij het tegendeel is gebleken.

We raden aan om de invulling van een respectvolle manier van werken vooraf af te spreken en zodanig in te richten dat de aldus afgesproken gedragscode wordt nagekomen. De afspraken moeten gelden voor alle college- en raadsleden. Er is een bijzondere bewakende taak weggelegd voor de burgemeester en de fractievoorzitters. Wellicht kan er een groepje raadsleden worden aangewezen dat samen met de burgemeester regelmatig reflecteert op de omgangsvormen in de raad.

Januari 2021
De formateurs,
Wilbert Seuren
Robert Gebel